

FESTES
2010

Del 14 al 27 d'agost

ALFARA
del
PATRIARCA

L'obra de Rafael Cardells a l'església d'Alfara

Beatriu Navarro i Bugnaventura

Volta del presbiteri de l'església d'Alfara

L'església de Sant Bertomeu d'Alfara del Patriarca té unes pintures murals de mitjan segle XX realitzades per l'artista de Meliana Rafael Cardells Camarlench (1899-1980). Pintor rellevant a la nostra comarca, estudià a l'Escola d'Arts i Oficis i a la de Belles Arts de Sant Carles de València, de manera que po-

Esbós d'Alfara. R. Cardells

dem considerar-lo un pintor complet de formació sòlida. El 1917, junt els seus companys Francesc Corell, Juli Benlloch i Josep Maria Rausell, fundà el Cercle Artístic i Instructiu de Meliana. En 1927 establí el seu estudi a València i després de la guerra és quan començà l'etapa més fecunda, dedicat durant més de dues dècades a decorar edificis religiosos que havien estat deteriorats pel conflicte. La seua producció és molt extensa i dominà diverses tècniques com pintura a l'oli, al tremp, al fresc, aquarel·la, etc., fins i tot treballà al món de les falles durant la dècada dels anys 20 i 30.

Són moltes les esglésies que decorà (Meliana, Paterna, Almàssera, Gandia, Mislata, Algemesí, Almassora, Pego, València, Llíria, entre altres), fins i tot treballà a Terol, Múrcia i Toledo. En la majoria dels casos feu servir la tècnica de la pintura al fresc, com a Alfara. Es tracta d'un procediment difícil perquè no permet fer pauses ni rectificar. Sobre el mur lluit i encara tendre s'aplica la pintura, de manera que cada jornada el pintor ha de tindre clar sobre quina →

zona va a treballar i completar-la abans que s'eixugue. El resultat final és durador i resistent, ja que, abans d'endurir-se, els colors han penetrat el mur.

Cal recordar que vers 1960 es realitzà a l'església d'Alfara una reforma arquitectònica al presbiteri, aleshores de tester rectangular, per tal de donar-li a la volta forma de quart d'esfera, resultat que aportava major plasticitat i permetria una decoració pictòrica rica d'inspiració neobarroca. La pintura de Cardells a l'església d'Alfara es desenvolupa a les voltes. El programa iconogràfic del presbiteri comprén la Trinitat, el martiri de sant Bertomeu i l'expulsió dels moriscos. A la volta del creuer veiem la Puríssima amb els evangelistes a les petxines. A les llunetes que recorren el mur del temple i al creuer trobem els apòstols, i al mur superior del cor, l'al·legoria de la Fe. Als retaules de la Mare de Déu dels Desemparats i de Sant Vicent pintà també uns àngels heràldics: amb les barres d'Aragó i amb la ferradura dels Ferrer. A la capella baptismal hi ha un llenç adherit al mur que representa el baptisme de Jesús per sant Joan al riu Jordà. Aquest llenç està signat baix a la dreta R. Cardells.

L'escena de l'expulsió dels moriscos pel patriarca Joan de Ribera, situada a la dreta del presbiteri, està basada en l'obra del mateix tema de Vicent López que podem veure a la capella del sant Calze de la Seu de València. Cardells ha afegit més personatges portadors del pal·li, però són perfectament identificables les figures del patriarca i l'abanderat, així com la composició horitzontal dividida en dos sectors. A l'església d'Almàssera fa servir la mateixa

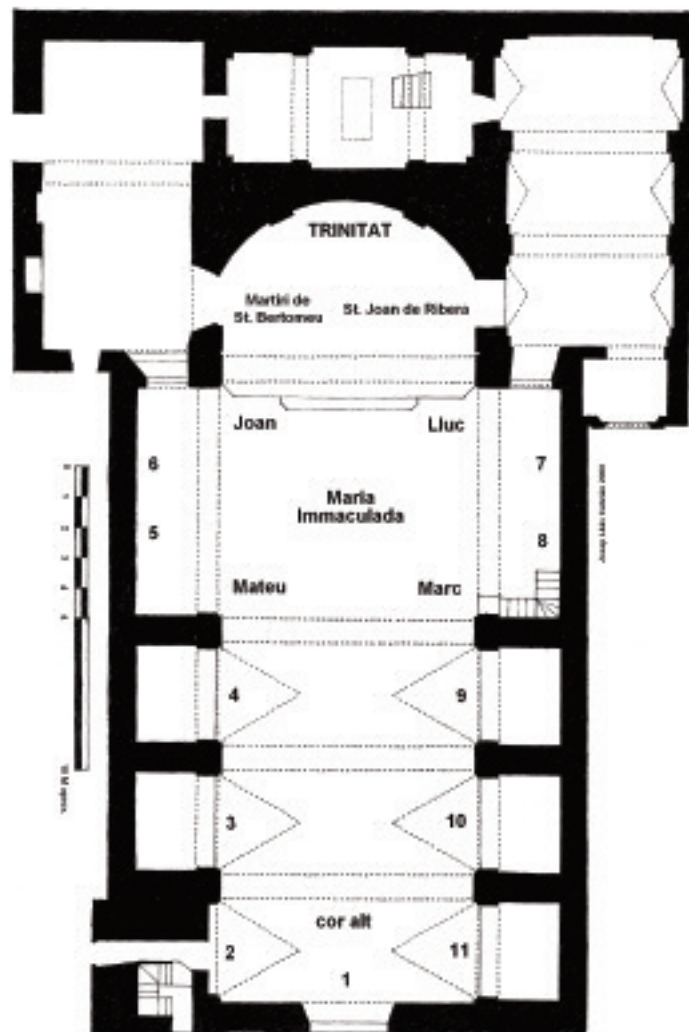
font però també amb modificacions. La producció de Cardells, ja ho hem dit, és extensa. Mai, però, veurem repetida cap escena o personatge. Sempre introdueix canvis que fan que cada treball siga únic.

D'aquesta escena de l'expulsió dels moriscos coneixem un esbós a llapis que feu el pintor i que es conserva a l'arxiu de Víctor Cardells, fill de Rafael, a qui agraïm la seua gentilesa. A la part inferior dreta llegim "Alfara del Patriarca. Valencia". Veiem els dos vaixells amb el fanal, la plataforma de fusta d'accés i el patriarca amb un escolà agenollat. Els personatges

Expulsió dels moriscos. Rafael Cardells.

femenins asseguts, finalment, els pintà a l'esquerra, formant part de l'escena del martiri de sant Bertomeu. També del mateix arxiu és l'aquarel·la amb el tema de l'expulsió i Joan de Ribera, de característiques molt semblants. →

Plàneta de l'església d'Alfara del Patriarca realitzat per J. Ll. Cebrían, amb la distribució de les pintures de Cardells: 1- Al·legoria de la Fe, 2- Sant Felip, 3- Sant Jaume el Major, 4- Sant Jaume el Menor, 5- Sant Judes Tadeu, 6- Sant Pere, 7- Sant Pau, 8- Sant Bertomeu, 9- Sant Tomàs, 10- Sant Andreu i 11- Sant Simó

Expulsió dels moriscos. Vicent López

L'arxiu parroquial conserva el llibre de comptes de la *Reforma del temple* on consten els pagaments quinzenals, mensuals o bimensuals fets a Cardells entre 1960 i 1963. Tanmateix, el llibre de festes de 1960 esmenta la "inauguració de la decoració" del temple. Les quantitats entregades oscil·len entre

3.000 i 25.000 pesetes. En total, segons aquest llibre de comptes, Rafael Cardells rebé pels treballs a l'església d'Alfara unes 800.000 pesetes. També hi trobem despeses de rajoles, sorra, marbre, etc. per a les obres. A partir de la pàgina 23 no hi ha més anotacions al llibre.■

Església d'Almàssera